

Observatori Català
de la Justícia en
Violència Masclista

Conclusions del “Fòrum sobre la violència de gènere: darreres reformes. Problemes i solucions pràctiques”

Maig de 2022

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

L'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista, com a editor d'aquest document, no s'identifica necessàriament amb les idees i opinions que s'hi expressen, les quals són responsabilitat exclusiva dels autors.

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca) el text complet de la qual es troba disponible a <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.ca>

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i l'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi.

ÍNDIX

Introducció	4
1. La Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infantesa i a l'adolescència davant la violència.....	5
2. Informació de drets a la víctima i oferiment d'accions.....	7
3. L'article 416 de la LECrim i la dispensa de l'obligació de declarar	9
4. L'ordre de protecció i el delictes de trencament.....	9
5. Coordinació dels diversos sistemes de gestió processal en l'àmbit dels delictes de violència de gènere i domèstica (SIRAJ I GRP)	10
6. Mesures de control telemàtiques. Alertes. Funcionament dels dispositius electrònics.....	11
7. L'acta d'exploració al/a la menor com a prova preconstituïda en el procediment penal	12
8. L'audiència al/a la menor en civil (exploració judicial)	14
9. Competències dels jutjats civils de família i de violència sobre la dona	16
10. Disfòria de gènere. Violència vicària. Violència econòmica	16
11. Les noves tecnologies en la comissió de delictes de violència sobre la dona: bolcats i confrontacions.....	17
12. Acreditació de les situacions de violència de gènere	18

Introducció

El present document recull les conclusions i propostes derivades de les sessions realitzades en el marc del “Fòrum sobre la violència de gènere: darreres reformes. Problemes i solucions pràctiques”, realitzat en el marc de les activitats de l’Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista, ubicat al Centre d’Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, durant el mes de maig de 2022.

Han estat **coordinadors/ponents** del fòrum i **redactors** del document final de conclusions els lletrats de l’Administració de Justícia següents:

Pablo González Amorrích. *Secció 22 (VIDO) de l’Audiència Provincial de Barcelona*

Luis F. Martínez López. *Jutjat de Menors núm. 3 de Barcelona*

Ignacio Ramiro Albalade. *Jutjat de Violència sobre la dona núm. 1 de Barcelona*

Han estat **participants** del fòrum els/les lletrats/ades de l’Administració de Justícia següents:

Magdalena Bescós Mateu. *Unitat Processal de Suport Directe 4 -6 (VIDO) de Santa Coloma de Gramenet*

Maria Cinta Cid Prades. *Unitat Processal de Suport Directe 1 (RC) – 3 d’Ampostà*

Mercè Rosa Domènech Sabaté. *Jutjat de 1a Instància i Instrucció núm. 1 de Valls (VIDO)*

Maria Germán Armijo. *Jutjat de Violència sobre la Dona núm. 1 de Girona.*

Antònia Mèlgen Morales. *Jutjat Penal núm. 1 de Barcelona*

Víctor Javier Negro Francomano. *Jutjat d’Instrucció núm. 5 de l’Hospitalet de Llobregat*

Mònica Pagès Soms. *Jutjat de 1ª Instància i Instrucció núm. 3 de Sant Feliu de Guíxols (VIDO)*

Carlota Ponces Lisón. *Jutjat de Violència sobre la Dona núm. 1 de Terrassa*

Anna Puigpinós Rovira. *Jutjat de Violència sobre la Dona núm. 1 de Sant Feliu de Llobregat*

Olga Sala Cantarero. *Jutjat de 1ª Instància i Instrucció núm. 2 de Terrassa*

1. La Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de protecció integral a la infantesa i a l'adolescència davant la violència

Després de la reforma dels articles 109 bis i 110 de la LECrim l'oferiment d'accions que es faci a la víctima ha d'incloure la possibilitat de personar-se en la causa fins a l'inici del judici oral, però amb la indicació que, en cas de fer-ho després del tràmit de qualificació del delictes, l'acusació que formuli haurà de ser en els mateixos termes que el Ministeri Fiscal (o que la resta d'acusacions particulars, encara que és molt infreqüent l'existència d'altres acusacions particulars en els procediments de violència de gènere).

En efectuar l'oferiment d'accions és de gran importància informar a la víctima que, en cas de renúncia a l'exercici de l'acció penal, no podrà personar-se posteriorment, ja que la renúncia té caràcter definitiu i irrevocable. Fins i tot, la renúncia impediria la possibilitat de recórrer la interlocutòria de sobreseïment que preveu l'article 12.2 de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la Víctima del Delicte, ja que l'esmentada possibilitat està prevista per als casos de no personació, però no de renúncia.

En l'oferiment d'accions també cal procurar especial diligència en la diferenciació entre renunciar a l'acció civil, que suposa l'extinció de la mateixa, i que tampoc el Ministeri Fiscal no reclami res pels danys i perjudicis soferts; i renunciar a l'exercici de l'acció civil, que implica que no es personarà en la causa per reclamar la indemnització, però que la mateixa serà exercida pel Ministeri Fiscal.

La renúncia a l'exercici de l'acció penal i la no-personació en la causa suposen que l'advocat/ada de la víctima -que normalment és designat/ada en seu policial des del moment de presentar denúncia- no pot intervenir en les actuacions, ni se li notificarà cap resolució, ja que la seva intervenció únicament es pot produir com a advocat/ada de la víctima prèviament constituïda en acusació particular. Tan sols s'admetrà la seva presència en les declaracions en cas que la víctima així ho sol·liciti expressament, en exercici del dret previst a l'article 4c) de la Llei 4/2015, però, fins i tot en aquest cas, la seva presència serà als únics efectes d'acompanyament, de forma passiva i sense poder intervenir de cap manera en les compareixences i declaracions.

D'acord amb la reforma duta a terme per la Llei Orgànica 8/2021, en l'oferiment d'accions caldrà informar a la víctima també de les conseqüències processals que per a ella tindrà la personació en la causa, ja que, en aquest cas, no serà d'aplicació

l'excepció a la dispensa de l'obligació de declarar per al cònjuge o persona unida per relació de fet anàloga a la matrimonial que preveu l'article 416 de la LECrim. Així, la víctima no es podrà acollir a la dispensa de l'obligació de declarar en el cas que estigui o hagi estat personada en el procediment com a acusació particular i, això, encara que decideixi posteriorment apartar-se de l'acusació particular. Finalment, declarar en fase d'instrucció obligarà també a la víctima a declarar en el judici oral, segons es desprèn de l'excepció 5a introduïda a l'art. 416 de la LECrim.

La reforma de l'article 544 ter.6.6 permet adoptar mesures cautelars de caràcter penal no només respecte de la víctima, sinó també respecte de les persones sotmeses a la seva pàtria potestat, tutela, curatela, guarda o acolliment, per la qual cosa la víctima haurà de ser informada del dret a que la prohibició d'acostament i comunicació pugui ser sol·licitada també respecte dels seus fills menors o grans amb discapacitat, fins i tot, en el cas que aquests no hagin estat subjectes passius d'un acte de violència directe.

L'art. 544 ter.7.7 introdueix, entre les possibles mesures civils a adoptar en l'ordre de protecció, la determinació de la forma en què s'exercirà la pàtria potestat, acolliment, tutela, curatela o guarda de fet. Encara que aquesta possibilitat ja estava prevista mitjançant les mesures cautelars de l'art. 65 de la LO 1/2004, a l'art. 158 del Codi civil i a l'art. 544 quindecies de la LECrim, la seva aplicació pràctica ha estat pràcticament nul·la. Es recomana el seu major ús, especialment perquè les mesures civils de l'ordre de protecció se solen prorrogar amb la presentació de la demanda civil i la seva no adopció pot donar lloc a un buit en la regulació de les relacions familiars, amb una clara incidència negativa en el/la menor, en no poder prendre's determinades decisions importants que requereixin el consens d'ambdós progenitors.

La nova redacció de l'art. 544 ter.7.7 de la LECrim implica que sempre que es dictin mesures cautelars de caràcter penal i hi hagi indicis que els fills i filles menors d'edat hagin presenciat, sofert o conviscut amb la violència, se suspendrà el règim de visites, ja que les excepcions a aquesta decisió són irrealitzables en l'àmbit d'una ordre de protecció.

La suspensió del règim de visites de l'art. 544 ter.7.7 de la LECrim pot resultar insuficient com a mesura de protecció als fills i filles menors d'edat davant possibles atacs de l'investigat, atesa la naturalesa de l'ordre de protecció, així com perquè, la subsistència de la seva vigència més enllà del termini de 30 dies hàbils previst en la

lleï, depèn en últim terme de la voluntat de la víctima de presentar una posterior demanda civil per regular els efectes familiars derivats de la ruptura, així com de la seva presentació dins del termini de vigència.

La nova previsió de l'art. 94.4 del Codi civil de no establir o suspendre el règim de visites pel fet d'estar incurs un progenitor en un procés penal de violència de gènere o domèstica, o simplement existir indicis fundats de que existeix violència domèstica o de gènere, dona lloc que es prenguin decisions definitives en el procediment civil sobre la base d'una situació no definitiva en el procés penal, que pot variar posteriorment. Això pot donar lloc que hi hagi procediments posteriors de modificació de mesures en l'àmbit civil de família.

Aquesta regulació també pot plantejar problemes quan existeixin denúncies creuades entre els dos progenitors, trobant-se ambdós incursos en causa de privació del règim de visites, que pot desincentivar la iniciació de procediments civils de família davant de situacions de crisi familiar.

La decisiva incidència dels processos penals de violència domèstica i de gènere, a l'hora de determinar les mesures civils a adoptar en els procediments de família, obliga a una especial coordinació entre els jutjats dels diferents àmbits jurisdiccionals (civil, penal i violència sobre la dona). L'accés al SIRAJ per part dels lletrats de l'administració de Justícia dels jutjats de família, segons insta la Circular 3/2022 del Secretari General de l'Administració de Justícia, pot coadjuvar en aquest sentit, però es revela insuficient en no disposar els registres administratius d'informació sobre els procediments en tràmit, sinó únicament d'aquells que tinguin mesures o sentència. Per la qual cosa, resultarà imprescindible fer les consultes a través dels sistemes de gestió processal TEMIS i eJcat i, en darrer terme, recórrer a la informació telefònica en cas de dubte quant a l'estat dels assumptes.

2. Informació de drets a la víctima i oferiment d'accions

És molt important que, en el mateix acte d'informació de drets que es practiqui a la víctima, fer-li saber el contingut de l'article 7 de la Llei 4/2015, de 27 d'abril, de l'Estatut de la Víctima del Delicte (resolucions que se li hauran de notificar si així ho sol·licita) i consignar, per tant, a les interlocutòries la seva adreça electrònica, fent-li saber que serà el mitjà principal de comunicació amb ella i el mitjà principal de notificació de qualsevol resolució processal que recaigui en la causa. I això sense perjudici que

pugui tenir procurador/a i a aquest/a igualment se li notifiquin les oportunes resolucions processals. Només en cas de no disposar de correu electrònic se li notificarà a la víctima l'anterior a través de correu ordinari a l'adreça postal que hagués facilitat.

Consignar el correu electrònic i informar-li de la seva importància permet, per exemple, que la víctima pugui marxar del jutjat una vegada ha declarat i ha sol·licitat una ordre de protecció, i així se li notifiqui l'adopció o no d'una ordre de protecció sense necessitat de, desafortunadament en massa ocasions, llargues esperes a la seu judicial. Igualment, se li podrà notificar immediatament per correu electrònic qualsevol canvi en la situació processal o personal de l'investigat que pugui comportar algun risc per a la víctima.

Així mateix, en l'oferiment d'accions, és molt important informar a la víctima amb absoluta claredat de la dispensa de l'obligació de declarar en determinats supòsits (article 416 de la LECrim), particularment en el següent: que en el cas que decideixi personar-se en la causa amb advocat/ada i procurador/a i declari contra el seu cònjuge o parella sentimental, perdrà definitivament aquest dret de l'article 416 i no podrà acollir-s'hi posteriorment. A més, estarà obligada a declarar en l'acte del judici oral. L'anterior s'ha de consignar clarament en la informació de drets realitzada a la víctima, la qual cosa serà determinant i facilitarà la feina del jutjat penal corresponent, en el cas que la causa arribés a fase d'enjudiciament.

Finalment, cal recordar que els professionals de les oficines judicials no podran mostrar en cap moment davant de la víctima, una actitud distant o suspicax o expressar algun comentari o revelar qualsevol tipus d'informació gestual, segons la qual la víctima interpreti que se la posa en dubte, se la desacredita o se la prejutja per les seves possibles confusions a l'hora de narrar els fets; pels dubtes o el sentiment de culpabilitat que manifesti, o per la falta de memòria en relatar situacions de violència, entre altres actituds, ja que aquests vaivens emocionals són propis, precisament, d'una víctima de violència de gènere. Aquests comentaris o expressions per part dels professionals de l'oficina judicial l'únic que produeixen és una victimització secundària, a més de transmetre a la víctima encara més inseguretats i desconfiança.

3. L'article 416 de la LECrim i la dispensa de l'obligació de declarar

Els lletrats són els únics i màxims responsables en la informació de drets a la víctima. En aquest sentit, i per tal d'evitar els nombrosos problemes que es poden plantejar en la fase del judici oral si el següent no es recull expressament, cal que:

- La informació de la dispensa i de les seves conseqüències sigui clara i comprensible.
- Caldrà deixar constància en actuacions de la voluntat de la víctima en relació amb aquest dret, tant en la pròpia informació, com en la seva declaració.

4. L'ordre de protecció i el delictes de trencament

Quant a les ordres de protecció, i per estar íntimament relacionades amb les funcions dels/de les lletrats/ades, s'ha recalcat la importància de que aquestes estableixin la durada concreta, així com el pronunciament exprés en les interlocutòries d'arxiu, respecte del manteniment o no de les mesures fins a la fermesa de la resolució, i del que estableix l'article 69 de la Llei Orgànica 1/2004 respecte del manteniment de les mesures o no en sentència.

És molt important realitzar una completa diligència de notificació i requeriment de l'ordre de protecció a l'investigat (també a la víctima), i això sense perjudici de la sentència del Tribunal Suprem 567/2020, en la qual s'estableix que, per apreciar el dol d'un delictes de trencament, no es requereix més que el coneixement del mandat judicial.

Es conclou que la realització correcta de l'anterior suposa disminuir les possibilitats de la comissió d'un trencament, així com un afegit de protecció a la víctima, de la mateixa forma que l'investigat mai podrà al·legar el desconeixement del que suposava la mesura.

Respecte de la peça separada de mesures cautelars, és criteri unànim que tot el relatiu a la peça s'hauria de tramitar de manera conjunta en la mateixa.

Finalment, us recomanem la lectura de la "Praxi jurisprudencial de Vicente Magro Servet sobre el delictes de trencament", per a una millor comprensió d'aquesta figura penal. Així mateix, convé la consulta de la jurisprudència de l'Audiència Provincial de Barcelona quant a la necessitat del coneixement per part de l'investigat del domicili de

la víctima als efectes del delict de trencament.

5. Coordinació dels diversos sistemes de gestió processal en l'àmbit dels delictes de violència de gènere i domèstica (SIRAJ I GRP)

En l'àmbit de la violència domèstica i de gènere, els assumptes registrats en el Registre Central de Violència Domèstica requereixen, una vegada donats d'alta, una permanent actualització. I això no només quant a les possibles mesures i requeriments vigents, sinó també quant a l'*iter* del procediment, registrant els canvis de procediment i recuperant els assumptes per inhibició o elevació quan correspongui i, finalment, registrant l'acabament del procediment mitjançant l'opció veure/actualitzar procediment. Aquesta actualització assoleix més importància amb la modificació dels articles 92.7 i 94.4 del Codi civil, ja que l'existència d'un procediment en tràmit en el Registre Central de Violència Domèstica podria determinar que no s'estableixi una guarda conjunta, així com una possible suspensió del règim de visites.

Tant el SIRAJ com el GRP permeten una consulta dels procediments amb mesures o requisitòries vigents. S'hauria de fer una revisió periòdica per evitar que, mesures o requeriments que ja van ser cessats judicialment, donin lloc a detencions per trencament de condemna o per ordres de detenció que no hagin estat donades de baixa a través del GRP.

La correcta inscripció de les mesures civils de l'ordre de protecció en el Registre Central de Violència Domèstica s'ha de fer a través de l'opció "ordre de protecció" i no com a "mesures civils", ja que en el primer cas les mesures s'autocancel·len una vegada transcorreguts 30 dies hàbils des de la seva adopció; en tant que si es registren com a mesures civils, romandran vigents en el sistema una vegada transcorregut el termini de vigència, tret que es cancel·lin de forma manual.

Encara que en la majoria dels supòsits d'inhibició o elevació en causes en què hi ha un requeriment policial el GRP s'itineri de forma automàtica, en alguns casos, i per diverses raons, es pot no realitzar la itineració. En aquests casos és important realitzar la itineració de forma manual, que cal reclamar del/de la lletrat/ada de l'òrgan de procedència de la causa, únic/a que pot realitzar aquest tràmit, i assegurar-se de la concordança total quant a les dades dels intervinents registrats en TEMIS en els dos procediments d'origen i destinació, perquè si hi ha alguna disparitat no permetrà fer la itineració.

Les notes de condemna del Registre Central de Penats també requereixen una actualització constant. S'han d'anotar les dates de compliment de les penes, ja que les mateixes resulten determinants per a la cancel·lació dels antecedents penals, conforme a l'article 136 del Codi penal. També s'ha d'anotar la responsabilitat civil i el seu possible compliment, ja que la mateixa té conseqüències a nivell penitenciari.

En els casos en què es dicti sentència de conformitat amb imposició de les penes accessòries de prohibició d'acostament i comunicació, resulta convenient fer una liquidació de condemna d'aquestes penes, a fi d'informar al penat i a la víctima de la data d'acabament d'aquestes penes en el moment de notificar la sentència i requerir el penat, i per registrar, tant en la nota de condemna com en el GRP, la data previsible d'extinció que donarà lloc a la seva cancel·lació automàtica, sense necessitat de realitzar cap nova anotació o comunicació posterior.

6. Mesures de control telemàtiques. Alertes. Funcionament dels dispositius electrònics

En el cas que s'acordi judicialment la instal·lació d'un dispositiu electrònic per al control del compliment d'una mesura cautelar, mesura de seguretat o pena, s'hauran de seguir les indicacions del Protocol aprovat per la Comissió Nacional de Coordinació de la Policia Judicial en la seva reunió de 13 de desembre de 2011.

La comunicació de la instal·lació del dispositiu a les forces i cossos de seguretat es farà, en l'àmbit territorial de Catalunya, de forma telemàtica a través del mòdul GRP. No existeix un model específic per a aquest tipus de comunicacions, pel que s'haurà de fer servir el model "genèric persona física" i no el de "control específic", previst per a un altre tipus d'actuacions.

Malgrat no ser pròpiament una mesura ni una pena, la instal·lació del dispositiu telemàtic de control s'haurà de registrar també en el SIRAJ a través de l'opció del desplegable "ús d'instrument tecnològic de verificació d'aproximació" de l'ordre de protecció o de les mesures cautelars penals de l'art. 544 o altres.

Els informes que remet periòdicament el centre de control Cometa, indicant les alarmes produïdes en relació amb el control telemàtic de les mesures o penes, no han de donar lloc a deducció de testimoni de particulars ni a donar compte al Ministeri Fiscal, doncs, en cas d'incompliment, ja s'inicien les actuacions policials, instruint el

corresponent atestat.

A causa del volum que assoleix el nombre d'informes remesos pel centre de control, resulta una pràctica aconsellable formar una peça separada o lligall amb totes les comunicacions remeses per al seu millor maneig i per no "engreixar" la causa amb documentació supèrflua.

Tant l'adopció com el cessament de l'ús del dispositiu telemàtic requereixen una comunicació immediata per part de l'òrgan judicial a les forces i cossos de seguretat i al centre de control (Cometa).

7. L'acta d'exploració al/a la menor com a prova preconstituïda en el procediment penal

La disposició final 1.7 de la Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, ha afegit l'article 449 bis de la LECrim, per tant, es conclou com a necessària l'assistència del/de la lletrat/ada de l'Administració de Justícia a la celebració de l'exploració judicial del/de la menor com a prova preconstituïda en el procediment penal, havent de deixar constància en acta de tots els assistents i comprovant que l'enregistrament audiovisual tingui prou qualitat.

Es conclou com a proposta d'acta la següent:

*En..., essent l'hora assenyalada, l'Il·ltre. Sr./Sra. magistrat/ada d'aquest Jutjat de ..., amb la meua assistència com a lletrat/ada de l'Administració de Justícia, es constitueixen en les dependències de l'EAT penal per a la **celebració de l'exploració judicial del/de la menor***

.....

Conforme a l'assenyalat a l'article 449 bis de la LECrim, estenc la present i comprovo que l'enregistrament audiovisual té prou qualitat.

*L'exploració es practica per part de **dos tècnics-pèrits de l'EAT penal:***

1. Sr./Sra....
2. Sr./Sra....

L'exploració queda **gravada en suport audiovisual en el sistema ARCONTE**, inclòs tot l'important que s'esdevé a la sala contigua, des d'on visualitzen l'exploració i compareixen les següents parts que han estat indentificades com:

- *Ministeri Fiscal.*
- *L'investigat **Sr....** assistit del/de la seu/seva lletrat/ada **Sr./Sra....***
- *El/la lletrat/ada Sr/Sra...., en defensa y representació de la denunciant/víctima.*

S'inicia l'acte donant compte pel/per la magistrat/ada de les actuacions que es practican. A continuació s'inicia l'exploració (veure enregistrament). En el minut el/la tècnic/a de l'EAT penal es dirigeix a la sala contigua on ens trobem i per SS^a es concedeix la paraula a les parts, qui **SÍ/NO** sol·liciten que se li realitzin preguntes (veure enregistrament minut).

Una vegada finalitzat, es torna a advertir a les parts, especialment als lletrats i procuradors que tinguin accés a l'enregistrament de l'exploració, de l'obligació de no revelar cap dada de la qual tingui coneixement en l'exercici del seu encàrrec, així com que el present enregistrament **haurà de ser tractat exclusivament per a les finalitats pròpies del procediment atès el caràcter sensible de la mateixa.**

La signatura electrònica de l'enregistrament serà efectuada per aquest/a lletrat/ada de l'Administració de Justícia a través del **Sistema ARCONTE.**

Finalment firmen tots els intervinents amb mi, de la qual cosa, en dono fe.

.....

En aquest context, es comenta la sentència del Tribunal Suprem, Sala Segona, del Penal, 153/2022, de 22 de febrer, que estableix la validesa de la declaració de la menor víctima d'abusos sexuals com a prova preconstituïda, avalada per declaració pericial, per tal d'evitar l'impacte de la victimització secundària.

S'insisteix en la importància d'una correcta realització, desenvolupament i enregistrament de la prova a fi d'evitar una repetició en la fase de plenari.

8. L'audiència al/a la menor en civil (exploració judicial)

És recomanable que el/la lletrat/ada estengui acta d'audiència al/a la menor en qualsevol procediment de dret de família en la forma prevista a l'article 18 de la Llei 15/2015, de 2 de juliol, de la Jurisdicció Voluntària. Aquest article va ser analitzat a fons (qüestió d'inconstitucionalitat) pel Tribunal Constitucional en la seva Sentència 64/2019, de 9 de maig, que estableix que: “L'acta de l'exploració judicial del menor constitueix el reflex processal, documentat, del dret del menor d'edat a ser «sentit i escoltat», entre altres àmbits, en tots els procediments judicials en els quals estigui afectat i que condueixin a una decisió que incideixi en la seva esfera personal, familiar o social”.

Però no només l'acta és el reflex que s'ha portat garantit el dret del/de la menor a ser escoltat/ada, sinó que, a més, documenta que s'han garantit també, d'una banda, el dret fonamental a la seva intimitat i, d'altra banda, el dret fonamental a la tutela judicial efectiva (principi de contradicció), en la mesura que, del contingut de l'esmentada acta (delimitada segons els paràmetres que estableix el mateix article 18 de la LJV), s'haurà de donar trasllat a les parts.

És indiscutible que, tant en qualsevol procediment contenciós o de mutu acord de nul·litat, separació o divorci, guarda i custòdia, restitució o retorn al lloc de procedència de l'article 778 quindecies de la LEC, o desacords a l'exercici de la pàtria potestat de l'article 154 del Codi civil, o mesures de l'article 156 del Codi civil (que poden adoptar-se en qualsevol procés judicial o penal o de jurisdicció voluntària), entre altres de dret de família, s'adoptaran decisions que incidiran en l'esfera personal, familiar o social del/de la menor. Per tant, el seu dret a ser escoltat/ada s'haurà de documentar pel/per la LAJ amb totes les garanties que, a dia d'avui, on més i millor estan definides és a l'article 18 de la LJV (juntament amb l'article 9 de l'L'1/1996, de 15 de gener, de Protecció jurídica del menor). Aquest article, a més, ha estat reformat per la recent Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny, de Protecció integral a la infantesa i l'adolescència davant la violència “a fi d'assegurar el dret del nen, nena i adolescent a ser escoltat als expedients del seu interès, salvaguardant el seu dret de defensa, a expressar-se lliurement i garantint la seva intimitat”.

De l'acta estesa en els termes abans descrits en qualsevol procediment de dret de família s'haurà de donar trasllat a les parts personades a fi de salvaguardar el seu dret fonamental de defensa (principi de contradicció). S'ha de recordar que, segons

estableix l'article 9.3 de l'L'1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor: "En les resolucions sobre el fons s'haurà de fer constar, en el seu cas, el resultat de l'audiència al menor, així com la seva valoració"; i, a més, la jurisprudència del Tribunal Suprem decreta la nul·litat de les sentències que no han seguit en la seva argumentació les esmentades indicacions legals. Per tant, les parts hauran de conèixer el contingut de la acta d'audiència al/a la menor.

En aquest sentit, la STC 64/2019, de 9 de maig disposa que: "El moment crucial per garantir els drets d'audiència i a la intimitat del menor, conciliant-los amb els drets que assisteixen les parts en el procés, no es desencadena amb el trasllat de l'acta, sinó que se situa en un moment anterior, en el desenvolupament de l'acte del qual l'esmentat document dona fe. És en la celebració de l'exploració judicial del menor, a porta tancada, quan el jutge o lletrat de l'Administració de justícia s'ha de cuidar de preservar la seva intimitat (art. 9.1 paràgraf segon, de la Llei Orgànica 1/1996), vetllant en tot moment perquè les manifestacions del menor se circumscriuïn a les necessàries per a l'esbrinament dels fets i circumstàncies controvertits, de manera que l'exploració únicament versï sobre aquelles qüestions que tinguin estricta relació amb l'objecte de l'expedient".

Quan durant l'audiència al/a la menor aquest/a manifestés que determinada informació rellevant no desitja que la sàpiguen els seus progenitors o algun d'ells, el/la LAJ haurà de preservar (en la mesura possible) el seu dret fonamental a la intimitat, consignant l'esmentada informació rellevant (que, per això mateix, en ser rellevant, no podrà ometre's) de la forma menys crua o explícita possible. S'ha de recordar que l'obligació de preservar la intimitat dels menors durant la seva audiència no comporta la confidencialitat d'allò manifestat pels menors, havent d'informar-se'ls a l'inici de l'audiència.

L'audiència al/a la menor, sense perjudici de ser reflectida i documentada mitjançant l'oportuna acta del/de la LAJ, és convenient gravar-la a través d'Arconte. L'article 18 de la Llei 15/2015, de 2 de juliol, de la Jurisdicció Voluntària, així ho estableix. I és recomanable seguir les indicacions d'aquest mateix article (pels motius abans exposats) per a qualsevol audiència al/a la menor en qualsevol procediment de dret de família. I això a fi d'evitar la victimització secundària del/de la menor en segona instància, ja que en la majoria dels casos la sentència serà recorreguda en apel·lació i l'Audiència Provincial d'aquesta manera ja disposarà de l'enregistrament d'Arconte de l'audiència al/a la menor, a més de l'acta. Això sí, en cap cas no es lliurarà còpia

de l'esmentat enregistrament a les parts personades, i això a fi de protegir el dret fonamental a la intimitat del/de la menor.

El/la menor (sempre tenint en compte la seva edat o capacitat) pot llegir l'acta d'audiència si així ho desitja.

9. Competències dels jutjats civils de família i de violència sobre la dona

Ens remetem al guió de la "[Guia de bones pràctiques entre jutjats de violència sobre la dona i jutjats de família](#)", que teniu a la vostra disposició també en la unitat compartida "M", insistint en la importància d'una ràpida detecció d'antecedents, tant als jutjats de violència sobre la dona com en els de família, a fi de millorar la resposta judicial davant les llacunes legals i complir així adequadament amb el mandat del legislador recollit en la L.O. 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere.

En breu es publicarà un guió similar i més actualitzat tant per part del CEJ com del CEJFE.

10. Disfòria de gènere. Violència vicària. Violència econòmica

En relació amb la **disfòria de gènere**, es recalca la transcendència que té per als jutjats de violència sobre la dona, a efectes de competència, la determinació del sexe, tant de la persona que presenta la denúncia com de la persona que és denunciada. En aquest sentit, la funció dels lletrats és determinant a l'hora d'exigir la documentació oficial i donar-ne fe.

No obstant això, davant d'un cas de disfòria de gènere, s'entén que, a falta d'una normativa clara sobre aquesta qüestió, actualment és criteri majoritari assumit pels jutjats i tribunals que les dones transsexuals poden ser considerades víctimes de violència de gènere, si d'una prova medicoforense i d'informes psicològics es desprèn que la denunciant té una identificació acusada i persistent amb el sexe femení i que, des del punt de vista conductual i emocional, està més a prop d'aquest gènere que del masculí, malgrat mancar del document oficial que així ho reculli i, fins i tot, sense que hagi fet la rectificació en el Registre Civil.

Quant a la **violència vicària**, una de les reformes que es destaca com a nova quant a la competència dels jutjats de violència sobre la dona, és la introduïda en la LO

8/2021, de 4 de juny, que modifica l'article 1 de la LO 1/2004, en el sentit de fer constar que la violència de gènere, a la qual es refereix l'esmentada llei, també comprèn la violència que, amb l'objectiu de causar un perjudici o dany a les dones, s'exerceixi sobre els seus familiars o propparents menors d'edat.

L'article 1.4 Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, estableix que "La violència de gènere a què es refereix aquesta Llei també comprèn la violència que, amb l'objectiu de causar perjudici o dany a les dones, s'exerceixi sobre els seus familiars o propparents menors d'edat per part de les persones indicades en l'apartat primer."

Finalment, pel que fa a la **violència econòmica**, davant dels dubtes suscitats per l'article 87 ter de la LOPJ, quant al punt 1b (*de la instrucció dels processos per exigir responsabilitat penal per qualsevol delictes contra els drets i deures familiars, quan la víctima sigui alguna de les persones assenyalades com a tals en la lletra anterior*) i vista la jurisprudència majoritària de les audiències provincials, es considera que l'impagament de pensió d'aliments als fills no és competència dels jutjats de violència sobre la dona a data d'avui, sense perjudici que algun dia es reguli de manera expressa la violència econòmica exercida sobre la dona o els fills.

En aquest sentit, es destaca la sentència del Jutjat Penal de Mataró núm. 2, de 22 de juliol de 2021, que exposa al Govern la necessitat de modificar el Codi penal als efectes d'incloure el delictes d'abandonament de família, en la seva modalitat d'impagament de pensions de l'art. 227 CP, entre els delictes de violència de gènere.

11. Les noves tecnologies en la comissió de delictes de violència sobre la dona: bolcats i confrontacions

Respecte a la problemàtica entorn dels bolcats i confrontacions, es conclou que, davant de la falta de regulació expressa per part de la Llei d'Enjudiciament Criminal, ha estat la jurisprudència la que s'ha pronunciat sobre els mateixos, donant-los per vàlids i, en molts casos, necessaris, encara que dels criteris jurisprudencials també s'admet la unió sense confrontació a les actuacions (sense perjudici de la seva posterior valoració).

L'actuació del/de la lletrat/ada de l'Administració de Justícia, atorga fe pública sobre el contingut, data i intervinents en el moment en què es realitza la confrontació, però la fe pública no s'estén a acreditar fefaentment que l'esmentat contingut no ha estat

objecte de manipulació anterior.

Respecte a la proposta de diligència de bolc que es dona trasllat als lletrats participants al fòrum, es recalca que en la mateixa s'hauria de recollir almenys:

- Les dades generals els intervinents.
- Les actuacions a realitzar.
- Les advertències generals entorn de la fe pública.
- Els elements bàsics que haurien de constar en la mateixa: remitent, remissor, dia, hora i contingut.

12. Acreditació de les situacions de violència de gènere

No s'ha d'oblidar que, en virtut de la Resolució de 2 de desembre de 2021, de la Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la Violència de Gènere, que desenvolupa l'article 23 de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Protecció integral contra la violència de gènere, els serveis socials poden acreditar que una dona és víctima de violència de gènere i això de forma extrajudicial, és a dir, sense necessitat d'haver interposat denúncia o mentre s'instrueix la causa però sense haver adoptat cap ordre de protecció; fins i tot, havent-se sobresegut o arxivat l'esmentada causa penal, o havent recaigut sentència absolutòria o, en el seu cas, condemnatòria però que les penes del qual ja hagin quedat extingides per qualsevol causa legal.

